

شیون فومنی

خیاله گرد گیج (پرسه خیال)

Xiyalə gərdə gij

مجموعه شعر گیلکی

با آوانویسی، برگردان پارسی و توضیح واژگان و اصطلاحات

کوشش و پژوهش:

حامد فومنی

فهرست

۷	سالشمار زندگی «شیون فومنی»
۱۳	یادداشتی برای چاپ سوم
۱۷	نشر به وجدان معذب
۲۱	پرسه‌ای در پرسه‌ی خیال شیون فومنی
۲۵	شیون، شاعر شعر ملی
۳۱	سخنی با خوانندگان ارجمند (یادداشت چاپ اول)
۳۷	شکار لحظه
۴۵	نشانه‌های آوانویسی

سالشمار زندگی «شیون فومنی»

- شیون فومنی (میراحمد سیّد فخری نژاد)
- متولد سوم دی ماه ۱۳۲۵، شهرستان فومن.
- تحصیلات ابتدایی و سه ساله‌ی اول دبیرستان در رشت.
- سه ساله‌ی دوم دبیرستان تا اخذ دیپلم طبیعی (۱۳۴۵) در مدرسه‌ی رازی کرمانشاه.
- سپاهی دانش طارم زنجان، ۱۳۴۶.
- استخدام اداره کل آموزش و پرورش استان مازندران، ۱۳۴۷.
- ازدواج ۱۳۴۸.
- تدریس و مدیریت در یکی از مدارس روستاهای فولادمحله‌ی ساری از سال ۱۳۴۷ تا ۱۳۵۱.
- سرودن (ترانه‌سرایی) بخش اعظم ترانه‌های محلی و فولکلوریک خوانندگان و آهنگسازان سرشناس گیلانی.

دس تی شین

dəs tišin

ج پا

jə pa

دراز تر بیه...^۱

dəraztər bəbə...

برگردان فارسی: من درختم / ریشه سخت‌ام، تا درخت‌ام / من درخت‌ام / به شاخه‌های نه آویزان / من درخت‌ام - از هر تباری و دیاری - [میوه بارم اما] / به میوه‌هایی ساگرچه درهم - / در دسترس نیستم / به چیدن‌ام از سر شاخه‌ها / قد کشیدن باید / آنقدر که دست / از پایت / درازتر شود...

"شیون فومنی" شاعر شالیزاران، چاووشی خوان شعر خزر، ترانه‌سرای «گالپوشی خانه»^۲ های بی‌پناه، فردوسی سیستان شالی، باباطاهر جنگل‌های عریان، سعدی بوستان واژه، حافظ کوچه‌های شمال، نظامی «گیشه دمرده»^۳ ها، صائب مضمون‌آفرین، نیمای روستای آدمی، شاملوی شعر گیلک... هرچه هست و هرچه نیست به واقع «شیون شعر» و «شاعر مردم» است.

او نه به واسطه‌ی صدای دلنشین دکلمه‌اش در اجرای شعرهای مردم مدار نوارهای کاست صوتی «گیله اوخان» (پژواک گیلان) بلکه با آمیختگی هنرمندانه از عناصر بومی، باورها، سنت‌ها،

۱. بخشی از شعر نیمایی گیلکی «شیون فومنی» برگرفته از آلبوم صوتی صدای شاعر، گیله اوخان (۱) به همراه برگردان فارسی از شاعر گیلکی سرا «عباس مهری آتیه».

۲. «گالپوشی خانه» gālpušixanə خانه‌ی روستایی با پوشش کاه و گالی، عنوان ترانه‌ی معروف گیلکی از ترانه‌های «شیون فومنی» با صدای «فریدون پوررضا» و آهنگسازی «احمد سیگارچی».

۳. «گیشه دمرده» geyšədəmarde (عروس غرق شده در آب) از منظومه‌های معروف «شیون فومنی» در شعر گیلکی که خاستگاهی عاشقانه و تراژیک دارد.

افسانه‌ها، ضرب‌المثل‌ها و کاربرد و گزینش مناسب واژگان و اصطلاحات در تاروپود زبان شعری برخاسته از جوهره و اصول ادبی و هنری زیبایی‌شناسانه و نیز بهره از ظرفیت‌های گویش گیلکی همراه با شگرد هنر طنز، اندیشمندانه، به درک هستی و به انسان و جهان پرداخت.

شعر گیلکی شیون فومنی، نه عصا قورت داده است و نه سرخورده، بلکه در رنگین‌کمان شادوارگی مبتنی بر فرهنگ و فولکلور، پیوندی عاشقانه با مردم و زندگی مردم دارد.

اندیشه‌های شاعرانه‌ی گیلکی‌اش، در هنگام سرایش، گیلکی بوده و پس آنگاه با باران سپیده‌دمان خیال بر اذهان و دل مردم عاشق باریده است.

شعرش، اندیشه‌های فارسی با لغات گیلکی نوشته شده نیست؛ هرچند در شعر فارسی، شیونی «جهان وطن» است.

ادامه‌ی سفر کولیانه‌ی بادند

وطن پذیر نشد، یک تن از اهالی عشق^۱

باری، در تداوم و استمرار انتشار مجموعه آثار به یادگار مانده‌ی شاعر معاصر، «شیون فومنی» اینک مجموعه شعر گیلکی «خیاله کرده گیج» (پرسه‌ی خیال) به مدد استقبال مردم شعردوست، شاعران، هنرمندان و اندیشمندان در تولدی دیگر به چاپ نوبت سوم رسید.

در این نوبت، با بازنگری بر چاپ پیشین از نظر، نقد و تحلیل شاعران، منتقدان و نیز دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی که عاشقانه موضوع پایان‌نامه خود را به نقد و

۱. بیتی از غزل «شیون فومنی» از کتاب «از تو برای تو» مجموعه شعر فارسی شاعر.